

Lovecký chléb vlků je tvrdý a přináší mnohá nebezpečí

VLČÍ cesta

Větu amerického prozaika H. Mortimera Battena (výňatek vpravo nahoře) nemůžeme brát doslovně. Mnoho očitých pozorování lovců, zálesáků a terénních zoologů dokazuje, že to s mezidruhovou nesnášenlivostí mezi medvědy a vlky není vždy tak zlé a na ostří nože.

Určitě však bude zajímavé podívat se blíže, jak vlci snášejí své potravní konkurenty v nebezpečném světě šelem. A naopak: jak jiné šelmy reagují právě na vlky.

VLCI VERSUS ROSOMÁCI

Rosomák (*Gulo gulo*, Linné, 1758) má mezi trappery vskutku špatnou pověst: dokáže vyplenit jejich zásoby potravin a říká se, že se neváhá postavit na odpor i grizzlymu. (Mezi zálesáky je rovněž nenáviděna tato rosomáková vlastnost: pokud vnikne do srubu, vše, co považuje za nepoživatelné, označí pižmem a močí.) Tato kunovitá šelma je opředena mnoha mýty, báchorkami, falešnými a nadnesenými informacemi. Již samotný jeho latinský název - *gulo* - o něčem svědčí: znamená jícen, nenasytnost, žravost. Rosomák patří k největším recentním šel-

mám kunovitým. Tělesným vzhledem se více než kunám podobá medvědům: má zavalité tělo, poměrně vysoké končetiny (jeho kohoutková výška je až 432 mm, délka těla je 650 až 870 mm a hmotnost 14 až 27,5 kg; nejtěžší ulovený rosomák prý vážil dokonce 35 (?) kg), má nepříliš dlouhý ocas a je ploskochodec. Jeho srst je hustá a dlouhá, zbarvení je hnědé, hlava a sedlovitá skvrna na hřbetě jsou zřetelně světlejší. (Srst rosomáků se používá k osazování kapucí anoraků. Chlupy rosomáků mají povlak z tělesného tuku, a proto se na nich netvoří námraza.) Rosomák obývá tajgu a lesotundru od Skandinávie přes Sibiř, na jihu zasahuje do Mongolska a Mandžuska a žije samozřejmě v Severní Americe. (V pleistocénu žil i daleko na jihu - na území dnešní Itálie a Dalmácie, ve starším holocénu žil i ve střední Evropě; v historické době byl

postupně člověkem vytlačen z Pobaltí, severovýchodního Polska, jižní Kanady a severovýchodu USA. V současnosti proniká rosomák dále na sever v Asii i Severní Americe a byl již zaznamenán i v Grónsku.) V USA je dnes rosomák chráněn s výjimkou Aljašky a Montany. Vzhledem ke své velikosti je rosomák až neuvěřitelně úspěšným a odvážným lovcem. Bylo pozorováno, že rosomák zabil sedmdesátikilogramovou ovci a pak ji táhl celé tři kilometry do úkrytu, kde teprve začal hodovat. Inuité sledovali, jak rosomák jede sobovi na hřbetu jako žokej, rve mu maso ze šije a čeká, až zvíře padne vyčerpáním. (Ve staré inuitské písni se zpívá: „Statečný, silný, pilný rosomák...“) V létě loví rosomáci především zemní veverky a ptáky, plení ptačí hnízda, pojídají i kořeny a bobule a samozřejmě nepohrdnou mršinami a úlovky jiných predátorů. Traduje se, že mohou odehnat od kořisti i medvědy a pumy. V zimě za vysokého sněhu dokáže rosomák ulovit i velkou kořist: jeleny, losy a soby. Rosomáci s oblibou loví také bobry a troufnou si úspěšně i na urzony, kterým se většina zkušených šelem úzkostlivě vyhýbá. Rosomák se rád přizívuje na vlčí kořisti. Když se nerudný a obávaný rosomák ocitne v nebezpečí uprostřed smečky vlků, dokáže bez problémů vyskočit jeden a půl metru vysoko na strom a tak se zachránit. Rosomák šplhá po stromech velmi obratně a dokáže po kmeni sestupovat i hlavou dolů. Lois Crislerová ve své knize V arktických pustinách píše: „Užívá celého svého těla (rosomák - pozn. aut.) jako páky a klínu. Člověk musí myslet na podrážděnou včelu, která ti chce dát žihadlo: prostě se na člověka vrhne

Proti smečce vlků nemá rys šanci, zachránit ho může jen jeho obratnost

a celá se stočí. Když se rosomák pokouší odvalit kámen, tak se s tím hmoždí jako člověk, až se chvěje po celém těle. Pracuje celým tělem - zuby, drápy, hrudí i hlavou. Používá celého těla jako sochoru nebo páčidla. Dovede pracovat vzhůru nohama, stát na hlavě a mít zadní pracky ve vzduchu - prostě jak to jde. Celá horní část jeho těla se dokáže otočit pomocí krku, hlavy a předních pacek kolem dokola. Není tak inteligentní jako vlci, ale je strašně útočný a sveřepý.“ A na jiném místě Lois Crislerová doplňuje poznámky ze svých pozorování rosomáků, která učinila se svým manželem Crisem v Brooksově pohoří na Aljašce: „Rosomáka jsme už v divočině při několika vzácných příležitostech zahlédli - viděli jsme rosomáka s karibú, rosomáka, který se postavil Crisovi na odpor, a dokonce jsme viděli jedno střetnutí vlka a rosomáka. Byl to podivně mírný souboj, protože vlk nebyl rozlícený a nepoužíval tesáků, nýbrž rychlé práce nohou a snažil se rosomáka odříznout od jeho doupěte.“

VLCI VERSUS PUMY

Puma americká (Puma concolor), zvaná též kuguár či horský lev, je velkou kočkovitou šelmou (délka těla 97 až 183 cm, hmotnost 34 až 125 kg). Puma má mohutnou hlavu a dlouhý ocas s tmavou špičkou. Svrchní strana jejího těla je hnědá až žlutohnědá, spodní strana bělavá, až krémová. Puma výborně šplhají po stromech, v případě nebezpečí se ukrývájí v korunách stromů. Žijí samotářským způsobem života, loví především jelení zvěř a při vhodné nabídce kořisti skolí týdně průměrně jednoho jelena.

„Puma a vlci jsou naučení navzájem se zabíjet, protože spolu soupeří o teritorium,“ tvrdí Jim Dutcher v knize Vlci u dveří, kterou napsal společně se svou ženou Jamie. Má k tomu pádný důvod: puma totiž vnikla do jeho velikého výběhu na úpatí Sawtoothských hor v Idahu, kde choval smečku vlků, a zabila omega vlčici jménem Motaki (což v jazyce Indiánů kmene Černonožců znamená „stín“). Silný děšť smyl na místě činu veškeré stopy, Dutcher poznal, kdo způsobil smrt Motaki, podle rány na břicho zabitě vlčice. „Než puma začne kořist žrát, vždy olíže břicho a pečlivě z něho odstraní veškerou srst. Potom zvířeti břicho rozpárá a nejdříve sežere vnitřní orgány,“ píše Jim Dutcher. Když Jim zjistil, kdo byl viníkem, začal v ohradě pátrat pečlivěji: „Na částečně padlé olši, dva metry nad zemí a pouhé tři metry od místa, kde ležela Motaki, jsem našel černé vlčí chlupy. V dolní části stromu, asi půldruhého

„Nepřátelství mezi medvědy a vlky je ostatně tak staré jako mezi kočkou a psem!“

H. Mortimer Batten: Vlčí stopou

metru od země, byly škrábance od vlčích drápů, jako by se vlci snažili dosáhnout na něco, co bylo nahoře ve větvích. Přesně stejné škrábance udělali o několik měsíců dříve na jiném stromě, když se snažili chytit hnízdícího datla. A o něco výš na olši byly ještě tenké rýhy, která mohla udělat puma, i když jsem to nevěděl jistě... Napadla (puma - pozn. aut.) Motaki zřejmě ve chvíli, kdy byla vlčice sama a smečka daleko. Zabíla ji rychle a tiše. Jediný člen štábu, který byl v táboře, nic neslyšel, ale vlci zřejmě ano, a tak se běželi podívat. Samotný vlk nemá proti pumě šanci, ale tři zdraví vlci by ji mohli zahnat na strom. Anebo se puma snažila vytáhnout Motaki nahoru na olši a v tom okamžiku ji smečka přistihla. V zoufalé snaze vlkům uprchnout puma seskočila se stromu, pustila Motakino bezvládné tělo a přelezla přes plot, kde sice dostala elektrický šok, nicméně byla schopná se dostat na druhou stranu.“

Puma rovněž pronikla do výběhu Lois Crislerové v Tarryallském údolí v Coloradu, kde se svým manželem Crisem chovala vlčici Alatnu a smečku vlčích kříženců. Nezvaná návštěva se v tomto případě obešla bez tragédie, smečka zahnila puma na strom. Lois Crislerová tento příběh líčí ve své knize Život s vlky: „Psi z ohrady štěkali „něco jsme zahnali na strom“, a protože jsem se bála, že vyčeničili urzona, vydala jsem se okamžitě k římse. Když jsem se blížila k potoku, ležícímu v hlubokém stínu, přiběhla mi všechna zvířata z kopce naproti, Alatna vyskočila, aby mě políbila na obličej, a kňučela vzrušením. Její šedé oči vypadaly jako sluncem ozářené moře. Pak zase všichni odběhli nahoru po stezce. Na jejím konci, asi deset metrů nad zemí, stál na větvi velké jedle kuguár neboli puma. Bylo to ladné a krásné zvíře. Vypadalo smutně a zničeně, což bylo celkem pochopitelné. Kdyby slezlo dolů, někdo by to odnesl - puma určitě a kříženci možná také. Pravděpodobně byla v zajetí na stromě už dost dlouho.“ Lois Crislerové se nakonec (po dlouhé době) podařilo smečku odlákat a puma z výběhu unikla. Nebezpečí pumy pro člověka se často silně nadsazuje (jak jsme uvedli již v kapitole Vlku, vrať se domů). Puma je však bezesporu silná velká kočka s dobře vyvinutými zbraněmi úspěšné šelmy: se zatažitelnými drápy a mohutnými tesáky. Za určitých okolností může střetnutí se sebevědomou šelmou skončit i lidskou smrtí. Pravidlem tedy zůstává, že před horským lvem by se člověk měl mít na pozoru.

VLCI VERSUS RYSOVÉ

Společný ekosystém obývá s vlky v Ev-

Zájem myslivců o lov velkých šelem neklesá

Válka šelem Díl 12.

ropě a Asii rys ostrovid (*Lynx lynx*), který žije v severních zemích Evropy, místy ve střední Evropě, na Balkáně a odtud na východ až po Čínu. Nádherná kočkovitá šelma s krátkým (jakoby uřatým ocasem) může vážit od 17 do 36,5 kg. V Severní Americe obývá s vlky stejný biotop rys kanadský (*Lynx canadensis*), který je zbarven světle šedě s ojedinělými hnědými nebo černými chlupy; jeho hrdlo zdobí mohutné licousy. Rys kanadský má zpravidla hmotnost od 5,1 do 18,1 kg. Nejoblíbenější kořistí rysa ostrovida je srnčí zvěř, naproti tomu rys kanadský preferuje zajíce měnivé (ovšem v zimě si troufne i na velké kopytníky).

„Románovou znalost“, jak to může dopadnout ve vztahu mezi rysem a vlkem, má již mnoho generací mladých čtenářů zásluhou amerického prozaika Jamese Olivera Curwooda a jeho knize Vlčák Kazan. „Tu knihu jsem miloval a miluji, přivedla mě k touze žít v tundře nebo tajze, a proto jsem alespoň „emigroval“ na Vysočinu do Křížovic“, přiznal se mi báječný osmdesátiletý sochař Zdeněk Macháček, který navzdory svému věku si dovede osedlat vítr. Vlčáka Kazana miloval můj táta, miluji ho já, naše děti, a jak věřím a zbožně doufám, budou ho milovat - navzdory virtuální realitě a jawa hrám - i děti našich dětí. Curwood popsal nenávisť k rysům, kterou získal Kazan, když jeho družka vlčice Šedka byla oslepena v souboji s rysicí. Poté se Kazan mstí na „rysím národě“ a zabíjí všechny rysy, které lovci lapí do želez. Avšak opusťme básnickou licenci

a pohlédněme do reality...

„Z oblasti Východních Karpat, kde je vlk hojně zastoupen a kde nikdy nebyl vyhuben, mi není známo, že by zde rysy silnou populací vlků příliš strádali,“ uvádí ve své knize Z medvědích a vlčích brlohů Ludvík Kunc. „Nepochybně si rys musí dávat dobrý pozor, aby se i on sám nestal kořistí smečky vlků. Ale vzhledem ke svým mimořádně bystrým smyslům, výborné schopnosti šplhání do korun stromů se zdá, že ho vlci nemohou vážně ohrozit.“ Podobně jako (mnohem větší) puma by rys ve střetu s vlčí smečkou neměl šanci. Avšak v souboji jednotlivých zvířat nelze dopředu vítěze s jistotou odhadnout. Ludvík Kunc v knize Z medvědích a vlčích brlohů uvádí průběh jednoho velmi ojedinělého (ba vzácného) souboje, kterého byl očitým svědkem J. Kysela z Plavnice u Staré Lúbovni. Souboj se odehrál 22. prosince 1984 v plavnickém revíru. „Při pochůzce revírem jsem ustavičně myslel na rysa,“ vzpomíná J. Kysela. „Už pár měsíců dělal velké škody na srnčí zvěři. Nacházel jsem stržené srny v okolí krmelců, kde se stávaly snadnou kořistí mazaného rysa. Při úvahách jak na rysa jsem zdálky uviděl velkou stopu - nebyla rysí, nýbrž vlčí a byla čerstvá. Předemnou byla široká dolina. Zdálo se mi, že se na druhé straně svahu něco hýbá. Když jsem se podíval dalekohledem, užasl jsem: Na druhé straně doliny stáli proti sobě vlk a rys! Vlk byl veliký a mohutný, zdálo se mi, že je po zranění. Rys měl mimořádně pěknou lesklou srst! Vlk se pokoušel při útoku zahryznout odspodu do krku, ale

rys mu obratně unikal. Naopak se snažil dostat vlkovi na šíji, ale i vlk mrštně uhnul. Provedl úhybný manévr a ostré drápy rysa mu vyrvaly chuchvalce srsti. Přitom se dostal na zem a rys na něho znovu skočil. Vlk bleskově reagoval a zahryzl se rysovi do krku. Zdálo se, že je rozhodnuto. Rys trhal hlavou a vytrčil zadní nohy, přední tlapou zahrabal a drápy se zaryl vlkovi do krku. Vzápětí se tato bojující dvojice, zahryznutá do sebe, začala kutálet se svahu dolů. Bojiště bylo pokryto chuchvalci srsti, soupeři za sebou zanechávali krvavou stopu. Jejich pohyb se zrychloval, takže nebylo možné bojující šelmy rozeznat, Vtom „klubko“ narazilo do kmene, který vyčníval ze sněhu. Vlk zůstal na kmeni, zatímco rys přeletěl na druhou stranu. Vzápětí se ale postavil a skočil. Špičáky se zaryl vlkovi do šíje, ten se zoufale zmítal, ale rys nepustil. Vlk škrábal z posledních sil drápy po kmeni, trhal hlavou, ale rys ho držel pevně. Po chvíli bylo již patrné, že jde o smrtelné křeče. Bojující klubko se uvolnilo, vlk zůstal mrtvý, zatímco se rys postavil na kmen.“

VLCI VERSUS MEDVĚDI

Stejně biotopy společně s vlky obývají v Evropě a Asii medvěd hnědý (*Ursus arctos*), na Kamčatce medvěd kamčatský (*U. sctos piscator*) a v Severní Americe medvěd baribal (*Euarctos americanus*), medvěd hnědý - grizzly (*U. arctos horribilis*), navíc na Aljašce na ostrově Kodiak stejnojmenný impozantní obr (*U. arctos middendorffi*) a v polárních oblastech medvěd lední (*Thalarchos maritimus*).

Vedoucí vlčího projektu v Yellowstonu zoolog Douglas Smith ve své výroční zprávě z roku 2003 uvádí: „Medvědi se občas příživí na vlčí kořisti, jindy je tomu naopak. Dospělý, zdravý grizzly je schopen kdykoliv odehnat od kořisti smečku vlků, ať je jakkoli početná. Silná smečka vlků ale může ukrást kořist menšímu nebo mladému medvědovi. Většinou jsou vztahy mezi medvědy a vlky v Yellowstonu přátelské. Když tu před lety potkala medvědice se dvěma medvíďaty poprvé malou smečku vlků, vydali se tři vlci k medvědům. Mláďata i s matkou se dala na ústup, ale pak se medvědice zastavila a rozhodla se, že vlky dál nepustí. Vlci se začali vracet ke smečce, ale medvíďata běžela za nimi a chtěla si hrát. K žádnému nepřátelství nedošlo. Na svých pochůzkách často pozoruji, jak vlci i medvědi odpočívají nedaleko od sebe. Jen když se grizzly přiblíží k doupěti s vlčaty, snaží se ho vlci okamžitě odehnat.“

Ludvík Kunc ve své knize Z medvědích

K boji na život a na smrt dochází mezi medvědy a vlky jen zřídka

a vlčích brlohů uvádí případ, kdy vlci v Tatranském národním parku roztrhali medvědice i s medvědětlem. „Medvědice musela být poraněná a vlci toho využili,“ tvrdí Ludvík Kunc.

Americký zoolog a spisovatel Frank Dufresne ve své vynikající knize Dobrodružství s aljašskými medvědy (v originále má kniha příhodnější název: No Room for Bears) zaznamenal pozorování profesionálního aljašského lovce Franka Glaser: „Jednoho červnového rána (Frank - pozn. aut.) sledoval ze zamaskované pozorovatelny v McKinleyho parku triedrem svah, na němž si vlčice vyhrabala doupě. Nedávno v něm vrhla mláďata. Ta spala uvnitř, zatímco kolem polehávali jako čestná stráž tři mladí vlci z loňského vrhu. Ačkoli byli už všichni větší než máma a mohli se velmi dobře uživit sami, byla celá rodina spjata pevnými svazky. Lovili, zabíjeli a sytili se všichni spolu. Jak to mají lesní vlci v době rozmnožování ve zvyku, zahrabali opodál doupěte pár kusů stržené zvěře a zápach zahnívajících masa přivábil medvědí samici se třemi ročáky. Skla Glaserova triedru se medvědy přímo zahemžila, když ta čtveřice ledabyle přikráčela, jako by jí patřily celé hory. Že se schyluje ke srážce, vyušil pozorovatel, když se jeden asi třístalibrový ročák dostal veden čichem až na třicet stop k ústí vlčí nory. V tu chvíli všichni vlci zmizeli, přitisknutí k zemi - řečeno Glaserovými slovy - „jako stlačená pera“. Frank se domnívá, že šikmoocí „lobos“ zpozorovali přicházející medvědy už na značnou vzdálenost a přichystali si plán. A jakmile nic netušící ročák popadl sobí mršinu a začal ji táhnout dolů svahem, dali se do toho. Přiblížili se k mladému medvědu několika bleskurychlými skoky a vrhli se na něho. Malá šedá vlčice mu chňapala po čenichu, zatímco ostatní ho kousali do nechráněné zádě. Sotva se řvoucí medvědí máma přitřítla zastat se své roční ratolesti, pustili se všichni čtyři do ní, a než se mohla vzpamatovat, byla obklopena vířící masou těl. Vlci byli pohybliví jako rtuť a mizeli z dosahu medvědíh tlap příliš rychle, než aby sklidili nějaký ten úder. Byl to jejich způsob boje: kousnout a uskočit, a počínali si při tom jako dobře vycvičená a sehraná jednotka. Když se medvědí čtveřici podařilo probít se z toho vosího hnízda, do kterého zabrousila vlastně nedopatřením, rozběhli se všichni huňáci o překot na blízký pahorek. A mohlo být po boji, kdyby jeden z ročáků nenalezl jiný úkryt masa a nezačal je umíněně vyhrabávat. Glaser mezitím objevil triedrem dalšího vlka, statného, jako uhel černého samce, kterého odhadoval na více než sto

Podrážděný los může zabít nejen vlka, ale i člověka

liber. Seběhl z ostrohu, dotkl se letmo čenichem čenichu malé šedé vlčice a obořil se okamžitě na medvědí čtyřlístek. Postavila se proti němu sama medvědice; vrhli se na sebe zběsile tesáky a zdálo se, že není možné, aby černý vlk vyšel z toho utkání živ. Mladí medvědi jako by váhali co dělat; ne ale dlouho, protože všichni ostatní vlci se vyřítli na pahorek a hurá na ně. Započala vpravdě královská bitva. Vlci změnili bleskurychle taktiku. Celá smečka se vrhla na nejmenšího grizzlyho. Všimli si, že je nejslabší, a zvětřili v něm kořist. V té chvíli však, říká Glaser, provedla taktický tah i medvědice. S děsivým řevem, ohánějíc se tlapami a chňapajíc kolem sebe, sehnala svá mláďata dolů do hustého křoví a zavedla je houštinou na břeh ledovcové říčky. Malý ročák, který krvácel a ošklivě kulhal, vešel do ledové vody a pohroužil se do ní až po krk. Máma ustoupila s dvěma zbývajícími potomky do řeky tak daleko, aby tam vlci už nestáčili; medvědi se pak obrátili a postavili proti přibíhající smečce pevnou frontu tesáků a drápů. A tím byl boj u konce;

Traduje se, že rosomák dokáže od kořisti odehnat i medvěda

skončil tak náhle a dramaticky, jako začal. Frank Glaser je příliš zkušený zálesák, než aby si z jednoho takového případu udělal závěr, že vlk je grizzlymu v boji rovnocenným protivníkem. Za svých dobrodružných toulek po Aljašce viděl vícekrát, jak lobo ustupuje, když narazí na velkého žlutého medvěda. Domnívá se, že vlky přimělo k boji na život a na smrt to, že medvědi vtrhli k nim „domů“; pud vlastní takřka všem zvířatům jim velel bránit malá mláďata proti všem cizincům. Dnes, když už psovité šelmy nenahánějí strach všemu živému kolem, uvažuje Frank Glaser, vládne mezi vyššími formami šelem pozoruhodná snášenlivost. Všechny už zřejmě zaujaly trvale „své“ místo v přírodě, a třebaže si musí každá opatrovat určitou potravu nezbytnou k existenci, nevycházejí masožravci spolu o nic hůře než většina lidí.“

P. S. Samotný vlčí život, život lovců - přináší mnohá nebezpečí (bez ohledu na jiné šelmy). Při lovu může vlka zranit jeho kořist - jelen, sob, los... Svědčí o tom zlomená žebra, zranění kloubů, fraktury lebek. Nedostatek potravy může vlkům přivodit křivici a jiné choroby spojené s nedostatkem vitaminů a minerálů. Vlci trpí vnitřními parazity, tasemnicemi a hlísty, na vlčích parazitují klíštěta, blechy a roztoči. Vlci někdy trpí prašivinou a nádorovými nemocemi. Někdy mezi vlky řádí psinka a vzteklina. Vlci si může o kosti pořezat jazyk a vykrváčet.

Vlci se v průměru v divočině dožívají osmi až devíti let, pouze výjimečně se mohou dožít až třinácti či dokonce čtrnácti roků.

Jaroslav Monte Kvasnica